

НА ПРОЮ, БЕЗ ЛЯКУ І ЗНЕВІРИ!

IX.

Знан часу.

Христос править церквою.

I. Поем. Петра, 5, 4.

Антихрист приходить; навіть тепер

є Богаті Антихристи.

I. Поем. Петра, 2, 18.

I. Поем. Петра, 2, 18.

Христос, не є від Бога; і це є Антихрист.

I. Поем. Петра, 4, 3.

„Ловить злодія! Ловить злодія!“ — каже народна пословиця. Так ті всі „бандити“, „куми“, „гетьмани від бар“, „пані фірмани“, „шугальні“, „федерали чортів“ хочуть знищити Церков і релігії!... Так виходило би з писаня „Америки“.

Тут треба зріло застановити ся над деякими засадничими справами, а саме, що то є релігія, що церква і чий той, хто боронить ся проти єпископа, виступає вже проти релігії, а навіть проти Бога.

Релігія — це почуття, яке живе чистіше з Богом, Отже це не є продукт чинного розуму, але є справу чутства серця, справу віри в надприродне стово. Духи, дальше, неможливо сказати на основі науки історії, що не було народу без релігії, бо кожний народ має почуття. І тому ми не можемо твердити, що наші народи обійдуть ся без релігії; і ми ніде свого не казали і ніде не виступали проти релігії. Ми свідомі сього, що народи маси без релігії не обійдуть ся, і тому було би не по людськи вивирати народів його найсвятішім почуттям, його одному не раз потіху і розраду.

Дальше: яку причину мали би ми виступати проти релігії, яку ісповідає наш народ — і то не проти християнської релігії. Чия ми не бачимо той високої засади Християнської науки: любови ближнього? Чия ми були би на стільки байдужі? Чия ми не розуміли, щоб недовіряти таким блудливим наслідкам християнської науки: етики і моралі в приватнім і публічному житті? Чия ми мали би виступати як належить до родин християнських народів, які ніколи уважали ся за репрезентанти і дигарів культури? Отже яку — повторюємо — причину маємо ми виступати проти релігії, особливо проти християнської релігії? Так ми ми не закладаємо нової релігії, ми не є реформаторами, бо це не наше діло; над сям нехай собі сущать свої гоголі ті, що спеціально посьвятити ся теології.

Наша річ Церква. Це пречинь організації, яку виворили живі люди — не духи — для удержання, розвивання і розширювання релігії. І спеціально католицька Церква, яка має свого видного голову в Римі, а якого, після ті науки, править невидимо ті окупувальці. Христос, — має своєї величезної заслуги для культури і для людства. Чия ми мали би бути на це сліпі?

Але а другої сторони Церква, яка організації людей, робила також праху: вмишувала ся пера в несові справи, як приміром в справи науки, в справи державні і т. п. І коли се почало Церква шокити, то вона вищолала, а то: до розвивання етики і моралі між живими народами і людьми. І тому, коли ми зійдемо на такі теми, нам вильно про се писати, як се робить усі часопис.

Коли би ми на тім скінчили, то дехто, а передусім „Америка“ сечас написала би: „Вач, які свята ті божи! А не хочуть признати ся до того, що вони вмишували проти інтабуляції церков на єпископа“.

Отже розберім і сю справу.

Католицька церква має свої закони і правила щодо своєї організації. А тому, що католицька церква має в Америці част вірних між нашим українським народом, іменю між тими Українцями, що походять з Галичини, а також з Буковини і Угорщини, — природно, ці католики є обов'язані підлягати ся загальним організаційним правилам. Однак ми знаємо, що і католицька церква іде на компроміс і уступає в справі організації та приносиває до відносин в краю, в державі, в народі. А пречинь же Рим згодив ся навіть на задержання жонатих священників у грецько-католицькій церкві, згодив ся на задержання старославянської мови, грецького обряду і т. д., то коли би ми не були сильно повсюди і вимогли відповідний прохот, — Рим був би згодив ся і на відповідну організацію та на відповідний спосіб інтабуляції церков згідно з інтересами нашого народу. І за таку ідею — щоб грецько-католицька церква була в руках нашого народу —

ми бороли ся. Ми се робили в почутті свідомості, що ця церква буде когдись найдовше захищати український елемент в Америці і не допустить його до винищення. Але тут треба було єдинородити цілого народу, разом з духовенством і єпископом.

Міжним єпископ шийшов цілком до роготу. Він лише хотів інтабуляції церков на себе, щоб бути фактичним власником церков і паном життя і смерті українських грецько-католицьких священників. Коли ми побачили, що духовенство не домішало нашої ідеї, ми по довший боротьбі презигнували і тепер воно не мішало ся в справи організації грецько-католицької церкви. Наша єдиність „чиста в тім-справі, а історія певно осудить не нас за запланашення прав грецько-руської церкви, але кого іншого. На се можуть дати свідомство старі рішники „Свободи“. Що ми мали може лиш інстинктивно починати побовувати абсолютної власті єпископа над церковною організацією, про се свідчать теоретичні події в тім церкві, які кичуть в небеса. Іх є така кількість, що на волонів шкіри не списав би, а духовенство і народ відлучав се на класній шкірі. Загальноне роздаване парохів, брак цілковитого контролю над церковним грошем з і сторони народу і духовенства, цілковитий брак відомості, що на властивою обертують ся ті фонди і чия воно є власністю: приватною чи громадською — виключують недовіру в народ, а за тим іде також і відступництво від католицької релігії на користь сумнівної вартості ріжних „независимих“, про котрих ми не маємо поняття, що се властиво є, та на користь російської православної церкви, яка провадить наші народи просто в обійми ренегатства, яничарства і зради української народної ідеї. Про презигнування хочемо напастити окремо, бо ця справа стала ся в останнім часі наслідком агітації єпископа дуже голосною.

Але в одній справі ми не уступимо, як довго лише будемо мати вплив на „Свободу“, а то: в справі **змишування понять церковно-релігійних з народними**. Се є дуже важна справа для будучности нашого народу і, коли ми не будемо держати ся тут принципу, засади, то се може мати фатальні, необчислені наслідки на нашу будучність.

Стоячи на засаді свободи релігії, ми маємо права перешкадати комусь сувояти її практики релігійні. І тому також ми не можемо стояти на тій засаді, що ми утисаємо в нашім народі лиш одну, а то грецько-католицьку церкву, коли більшість Українців належить до православної, хоч тепер — що правда — російської церкви, а дуже малі горстка належить до протестантських сект. І тому звичайне твердження єпископа, що „хто не належить до грецько-католицької церкви, той не є Українець“, є дуже небезпечно. Бо коли в будучности України в Росії відстануть свободу і будуть мати вплив на православу церкву, то вона буде такою самою „українською“, як тепер є грецько-католицька. Інакше, коли би ми прийняли засаду єпископа, то ми мусли би наперед повернути всіх православних на греко-католики, а опися шиймо ми могли би назвати їх Українцями. А се є неможливе — бодай в короткім часі — бо тоді з українського народу powstało би два народи: грецько-руський і православно-український народ, бо тамтї казали би: ми є правдиві Українці. Шо релігійна пропаганда на одну або другу сторону є можлива і дозволена, про се ми зовсім не споримо, але з гори скажемо, що особа єпископа Ортинського і його постановування в народних справах не притягає російських Українців до грецько-католицької церкви, хіба се відштрафує і тих Українців, які тепер є при тім церкві, як се вказують численні факти. Нотомісць безастанне клепає, що „наша церква“ була остовою народного життя, лишає багато до думаня і про се треба би написати окрему розвідку. Фактом є, що там (приміром в Галичині), де були священниками Українці, там було живе українське, а де були священниками москвофіли, то там село було москвофілське; і як єпископ хоче діяльність таких священників причинити до діяльності церкви, то він со церкву дискредитує, бо з його засади відкидають відповідний висновок. А як висше духовенство в Галичині, а давніше в Польщі, було єпошлечне, то тоді церква мала навіть загальном фатальний вплив на народне життя. Вистарчай казати, що Шашкевич віхто ніколи не злишив і не загнав так серце до гробу, як „наші“ церковні власті. Отже лише таку писанину, бо тут за ма-

ло місяці, щоб все висвітлити. „Не мішаймо святих річ із значущими“ — буде найліпше. Розділим справу українського духовенства в народних справах від діяльності церкви, а тоді скорше прийдемо до ладу. Коли знов „Америка“ хоче все покличувати ся на „віру батьків“, то заведе наші народ до православ'я, а ще дальше... до поганства. І дїдає хіба до того, що ми новини покличуть християнську віру; до того заведе нас писане „католицької“ „Америки“.

Важна є справа поступовання єпископа в тім церкві, котрої він є головою. Фактом є, що за час його головства, що найменше одна третина греко-католиків в Америці перейшла на православ'я, а доказом того: 160 православних парохів, повстанших від часу прибуття єпископа Ортинського до Америки. Фактом є, що powstało кілька „независимих“ церков. Фактом є, що єпископ не старає ся або не вміє своїм тактом присидати когось до „своїх“ церков. Возізм лише поступовання з організацією Український Народний Союз. Тут ми стали перед питанням: або віддати єпископові цілий мисток У. Н. Союзу, а тоді, в його понятті, ми всі будемо добрим греко-католиками; або не віддати, а тоді він нас всіх буде ухажати за недовір'я і ворогів церкви. Такі заважники є неморальні, бо ми не можемо окупувати грішми нашу принадлежність до церкви, і не маємо права віддати українську інституцію, власність цілого українського народу, єпископові в презенті. А український народ не має знов ніякого інтересу ари, як се добровільно само інституції; протинно, муслим бороти ся до останнього за своє народне добро, свій народний мир на чужині. Те, що єпископ когось хотів би, щоб ми перестали бути греко-католиками, бо йому тоді легше нас побороти, вказує лише, що він зовсім не дбає про зріст „своїх“ церков; протинно, він же розганяє вірних. Історія з кількох останніх діл учить, що на найменший нехот „Свободу“ тіпін єпископа, а час реорганізації У. Н. Союзу в 1914. році додавав йому надії, що ось пречинь раз побудуєт ся ворога, бо розлетіт ся найбільша — в діпсіоні грецько-католицька — українська організація. На прасте український народ мав шасте. У. Н. Союз відержав кріпай і сьміло динить ся в будучність; українська інституція сильна як скала. Нехай же кріпшас і сповнає службу своєму народові.

Але з того, що ми дотепер казали, вирнає таке питання:

Коли в католицькій церкві є засада, що „Христос править церквою“, то чи не могли би нам відповісти ці наші теологи, що ті ціллі дини сидять над книжкою і до практичної народної роботи не вмишнують ся, зате доддають нам до живого за кождо невдачу, — хто править грецько-католицькою церквою в Америці, коли:

1. З найвищого церковного місця силнять ся лайки на греко-католиків і їх визнають ся тільки разів давніше наведеними словами.

2. Всіх людей, прихильних тім церкві, старість ся розганяти і відштрафити від тім церкви.

3. Науку Христа вивертаєт ся до гори коренем і впроваджуєт ся науку ненависті.

4. При помочи устної агітації і пресі захлинуєт ся цілу християнську етику, яка є прийнята нашим народом.

5. Своім поступованем сприяють ся повстання церковних організацій, конкурційних власній церкві.

6. Своїми теоріями про церкву і народ даєт ся підставу до висновків, що властиво ми не повинні належати до теоретичної церкви.

Чи не могли би ці наші теологи обяснити нам слова св. Письма, наведені на самім початку отсього уступу, як також деякі місця, що відносять ся до сїєї справи, в книзі Давида і в Апокаліпсисі. Се було би цікаве, бо теперішнє місце сьміло „братньої любови“ нового „Спасителя“, що голосити протинно науку ніж Спасителя, основатель церкви, — дає нам багато до думаня. Над тою справою kwestія може бути отверта, бо це не рішєна дгомою.

„Зрозуміти правду“

КОЛИ У ВАШІЙ МІЩЕВОСТІ НЕМА ТОВАРИШТВА ЧИ БРАТСТВА, ЦО НАЛЕЖИТЬ ДО У. Н. СОЮЗУ, ТО ПОСТАРІТЬСЯ Ш ТАНЕ ТОВАРИСТВО ЧИ БРАТСТВО ЗАЛЮБИТИ І ВІСЛАСТИ ДО У. Н. СОЮЗА.

По інформації пишати на адресу: UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, P. O. Box 78, Jersey City, N. J.

Ukrainian Territory Occupied By the Central Powers.

The troops of the Central Powers have a considerable part of Ukrainian territory in their possession. At the present time three Ukrainian provinces have been possessed: Chornol, Grodno, and part of Volhynia. The ground occupied, of which the inhabitants are Ukrainians, is, in square kilometers, as follows:

in the province of Chornol	10,000
" " " Grodno	14,000
" " " Volhynia	24,000

Total 48,000

This captured portion of Ukrainian territory is as large as three fourths of Galicia.

The Ukrainian population of these countries was before the war as follows:

Chornol	460,000
Grodno	440,000
Volhynia (1/2)	900,000

Total 1,800,000

The Ukrainian Press Bureau, from whom we borrow these figures, adds:

Were this territory united with the Ukrainian lands of Austria in one province, the latter would possess 6,000,000 Ukrainian inhabitants on an area of 123,000 square kilometers, that is this province would be about as large as Greece or Bulgaria.

Eleven Millions Refugees!

L'Indépendance Belge writes:

With regard to subscriptions for the victims of the war we think it will be necessary to make an appeal to our compatriots. Poland, the Baltic provinces and the Ukraine, have suffered enormously. The number of refugees is estimated at seven millions, some even cite eleven millions as the probable number. However this may be, it is certain that they are flowing, in great numbers into the large centres and that their needs are very great. Russia has enough to do in providing for all these unfortunate people without being called upon to come also to our aid. It was for this reason that before the occupation of Poland we said that it would be impossible to make an appeal in favor of the Belgians in a country which has probably suffered even more than Belgium, which is saying not a little.

AN APPEAL FOR HELP.

This letter is published by the New York Herald.

Sir, Trusting in your sentiments of humanity and in your sympathy for the Russian peoples, which is well-known, I take the liberty of addressing to you in order to beg of you to publish the following appeal in favor of the victims of the war, for whom the Gazette de Lausanne has opened a subscription. Might we ask you to act in the same manner in our favor.

Permit me, Sir, to offer the assurance of my respect and consideration.

COUNT MICHAEL TISHKEVICH, President of the initiative Committee.

The following is the appeal referred to.

The Russian papers are filled with lamentable news on the subject of the misery suffered by the fugitives from the invaded provinces.

Twelve provinces, each larger than Belgium, two and a half of which are Polish and the rest Lithuanian and Ukrainian are completely devastated, the inhabitants are fleeing, mostly on foot, and perishing by the way of cold and hunger. The roads are bordered by rude crosses raised above graves or by the unburied bodies of those who have died en route.

Unheated trains disgorge at each station crowds of frozen human beings, men, women and children. The scenes witnessed, among others by the correspondent of the Noveye Vremya, on the 30th of September, were perfect nightmares. A woman, he writes, having seen her husband and two children die on the way threw herself under the train with her youngest child in her arms. More than seven million fugitives, some say eleven million (Indépendance Belge), are suffering what may truly be called martyrdom. The correspondent of Indépendance Belge declares they have suffered more than the Belgians, which is saying a great deal. It is calculated that there have been 20 per cent. of deaths, and forty to fifty per cent. of families separated, the members of which cannot find each other. Tragedies are multiplied each day and nothing can equal the horror of this fight and the cold and hunger endured by the fugitives. "Everything," says a Russian

officer in the Russkoye Slovo, "pales before these sufferings." The Russian people are admirable in their devotion. Refugees are provided for the children who have lost their parents and the poor are sustained and fed. Ukrainian, Lithuanian, Polish and Jewish committees have been formed to assist in the relief, but the task is immense and impossible; this is why an appeal must be made to the other nations, to the neutral peoples, especially to America, ever full of sympathy for this misery, and to Switzerland, whose people have shown such wonderful devotion.

Touched by the unhappy situation of these unfortunate Ukrainian and Lithuanian fugitives, horror-struck at the unparalleled sufferings of this flight, generous hearts have more shown their compassion and well timed gifts are being offered to save from death the unfortunate victims of this terrible war.

We call the attention of our readers to the fact that a fund in their favor has been opened by the Gazette de Lausanne.

The Mennonite argument—that they will pull up stakes if they are deprived of what they call their bilingual privileges—has been used with even less effect by the Ruthenian bilingual agitators. Mr. Ferley and his friends threaten that after the war these people will leave Canada. We have seen something of the same kind hinted at in the columns of "Svoboda," the Ukrainians newspaper published in New Jersey, and subsidized by Dr. Semen Denydeuk, representing the Austrian Government.

So far as Mr. Ferley or his associates are concerned, they would be taken more seriously perhaps if there was any evidence that they speak for anything more than a section of the Ukrainian people. These noisy agitators speak for themselves and for certain clerical and political influences—they do not represent the industrious Ukrainian farming community of Western Canada, which desires nothing more than to bring up its children as good Canadian citizens, thoroughly equipped by an English education.

These Ukrainian farmers are a superior class in their own land. They have been forced out from there by the lack of land, and also to escape military service. In Canada they have satisfied their ideals, and it will take something more than a pulpit and pamphlet campaign to make them loosen their hold on the measure of freedom and independence they have attained in Canada, and return to their own country.

Dr. Denydeuk, referred to above, is delegate of the Pan-Ukrainian Council in Vienna to the Ruthenians of America, and he has been sent to America in order to win over the million or so Ruthenians on this continent to the Teutonic side. In this he has the active support of the Greek Catholic church. To some extent he has used the Ukrainian Nationalists to his ends, but he has been opposed all along the line by the Ukrainian Social Democrats, who cannot see a national regeneration under the bloody standards of Austria.

Найважливіше річ, якої вимагаємо від організації, — є ПЕВНИСТЬ, щоб вона членом дала то, що обіцяє: щоб член давав викладки зі спокійною совістю, що його добро не пропаде. Такою певною організацією є Український Народний Союз.

КУПИТЕ
ПРАСНІЯ І ЦІНАВІЙ КАЛЕНДАР У. Н. СОЮЗУ
НА 1916-ТИЙ РІК
Коштує в цілій Америці 50 центів.

Замовляти поштою послати до „Свободи“,
„СВОВОДА“
53 Grand Street, Jersey City, N. J.

[illegible]